

УДК 339.9:658.5

*Топольницька Т.Б.,
асистент кафедри теорії економіки та управління,
Івано-Франківський національний технічний
університет нафти і газу*

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Постановка проблеми. У результаті лібералізації зовнішньоекономічної діяльності багато українських підприємств стали більш пристосованими з точки зору розуміння роботи у ринкових умовах, зуміли вистояти у протистоянні з іноземними та вітчизняними конкурентами, почали закуповувати нове обладнання і поновлювати асортимент. Але, незважаючи на це, часто вони не можуть достойно конкурувати з продукцією іноземних виробників. Однією з причин у ситуації, що склалася, є замкнутість і відсталість систем забезпечення, і, в першу чергу, системи забезпечення зовнішньоекономічної діяльності, яка є однією з ключових у роботі підприємства на зовнішніх ринках і має значний вплив на загальну ефективність його діяльності. В сучасних умовах підприємство повинно максимально враховувати ті зовнішні умови діяльності, що склалися, і на фоні глобалізованої світової економіки формувати систему забезпечення зовнішньоекономічної діяльності, орієнтовану на міжнародні вимоги якості, інноваційності та достатньо високої конкурентоспроможності продукції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням проблем організаційно-економічного забезпечення діяльності підприємств присвячені наукові роботи багатьох вітчизняних вчених-економістів, зокрема Білоусової М.М., Василик А.В., Гончарова В.М., Грішнєвої О.А., Шиловой О.Ю. [1]. Теоретичне і методологічне обґрунтування окремих аспектів формування організаційно-економічного забезпечення саме зовнішньоекономічної діяльності підприємств знайшло відображення у працях таких українських дослідників, як Машталір Я.П., Ортинської О.Л., Почерніної Н.В. [2], Федорець Л.М., Череп А.В. та ін.

Аналіз опублікованих за даною тематикою робіт дозволяє зробити висновок, що за межами наукового вирішення залишилася проблема формування комплексного системного підходу до розробки організаційно-економічного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємства.

Постановка завдання. Метою даної публікації є комплексне вивчення основних аспектів формування системи організаційно-економічного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємства. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання: виділити функціональні підсистеми організаційно-економічного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємства та визначити завдання кожної з них, і, взявши їх за основу, розробити систему організаційно-економічного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. У літературі зустрічається кілька десятків визначень поняття "системи". Найбільш прикладним і в той же час досить простим і загальним є визначення системи як сукупності елементів, певним чином пов'язаних і взаємодіючих між собою для виконання заданих цільових функцій. Тут поняття цільової функції поєднується з поняттям призначення [3, с. 11]. Отже, в основу поняття "системи" закладена визначена єдність, що полягає у наявності зв'язків між об'єднаними в цю систему елементами.

Основою для формування ефективної системи організаційно-економічного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) підприємства має бути усвідомлення наступних ринкових процесів:

а) забезпечення якості продукції й ефективність забезпечення вітчизняних підприємств повинно відповідати міжнародним стандартам й загальноприйнятій міжнародній практиці;

б) для забезпечення ефективної роботи підприємству необхідно займатися зовнішньоекономічною діяльністю на регулярній основі для того, щоб не втрачати вже досягнутих успіхів у цій діяльності та високої якості продукції на рівні світових стандартів;

в) зовнішньоекономічна діяльність вимагає від керівників підприємств концентрувати свої ресурси, ставити конкретні й практично досяжні цілі (досягнення певної якості продукції, захоплення певної частки світового ринку, співробітництво з конкретними закордонними партнерами тощо);

г) у порівнянні з роботою на внутрішньому ринку зовнішньоекономічна діяльність вимагає більших організаційно-комерційних витрат, але й приносить більше доходів, вигоди та валютної виручки [5, с. 8].

Дослідники сфери функціонування організаційно-економічного механізму діяльності підприємства виділяють ряд принципів забезпечення ефективності цього процесу [6, с. 233; 7; 8]. Узагальнивши результати вказаних праць із врахуванням особливостей предмета дослідження, вважаємо, що формування організаційно-економічного забезпечення ЗЕД підприємства, як сукупності елементів єдиної системи, повинно відбуватися відповідно до таких науково обґрунтованих принципів:

- цільова сумісність і зосередженість, які передбачають створення працездатної цілеспрямованої системи забезпечення, в котрій усі ланки становлять єдиний процес, спрямований на реалізацію кінцевого результату діяльності;
- ефективність забезпечення, що полягає у виборі із багатьох найефективнішого варіанту використання ресурсів для досягнення мети підприємства;
- динамізм, що потребує прогнозування зміни власне системи й умов її функціонування, факторів зовнішнього і внутрішнього середовища;
- комплексність, яка вимагає обліку й аналізу всього різноманіття факторів, що впливають на роботу підприємства, координації роботи всіх підсистем;
- безперервність, тобто створення таких технічних та організаційно-господарських умов, за яких досягається стійкість і безперервність заданих параметрів системи;
- науковість, яка передбачає наукове обґрунтування й перевірку на практиці методів, форм і засобів управління, що, у свою чергу, потребує безперервного збору, обробки й оцінки різної інформації – науково-технічної, економічної, правової тощо.

Система забезпечення зовнішньоекономічної діяльності є підсистемою підприємства, яка відповідає за всі забезпечувальні процеси, направлені на організацію діяльності на міжнародних ринках. Тому систему забезпечення зовнішньоекономічної діяльності розглядаємо як сукупність взаємопов'язаних, взаємообумовлених і взаємодіючих між собою елементів та їх зв'язків, які спрямовані на створення необхідних умов для організації діяльності підприємства на зовнішніх ринках та вирішення пов'язаних з цим завдань.

Традиційними методами забезпечення, які зараз використовуються українськими підприємствами, не завжди можна досягнути ефективного взаємозв'язку між окремими процесами у зовнішньоекономічній діяльності та врахувати важливість комплексного характеру їх впливу. Тому виникає необхідність у розробці та конкретизації системи організаційно-економічного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності для вітчизняних підприємств, використання якої допоможе реалізувати поставлені цілі на міжнародних ринках.

Формування системи організаційно-економічного забезпечення ЗЕД підприємства, з нашої точки зору, має здійснюватися у такій послідовності:

- 1) визначення цілі функціонування системи та завдань, які необхідно виконати для досягнення наміченого;
- 2) виділення функціональних підсистем, необхідних для реалізації процесів забезпечення у зовнішньоекономічній діяльності підприємства;
- 3) визначення завдань кожної з виділених підсистем;
- 4) розробка системи організаційно-економічного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємства шляхом об'єднання всіх функціональних підсистем в єдине ціле (рис. 1).

Структуру організаційно-економічного забезпечення ЗЕД підприємства можна представити такими підсистемами: нормативно-правове, інфраструктурне, інноваційне, інвестиційне, фінансове та інформаційне забезпечення. Слід відразу зазначити, що є такі підсистеми, в даному випадку мова йде про нормативно-правове та інфраструктурне забезпечення, на реалізацію завдань яких підприємство практично не має впливу, їхня дія залежить від зовнішніх по відношенню до підприємства факторів та суб'єктів. Однак кожна з виділених підсистем, виконуючи поставлені перед нею завдання, сприяє зміцненню позицій підприємства на зовнішніх ринках, більшій адаптивності до умов оточуючого середовища, ефективному використанню конкурентних переваг та реалізації цілей підприємства на міжнародних ринках.

Необхідно зауважити, що, в першу чергу, досліджувана система характеризується сукупністю її складових елементів та тим безпосереднім впливом, який вони здійснюють на об'єкт забезпечення. Саме факт впливу в цьому випадку на зовнішньоекономічну діяльність підприємства вказує на взаємозв'язок і цілісність підсистем організаційно-економічного забезпечення ЗЕД підприємства.

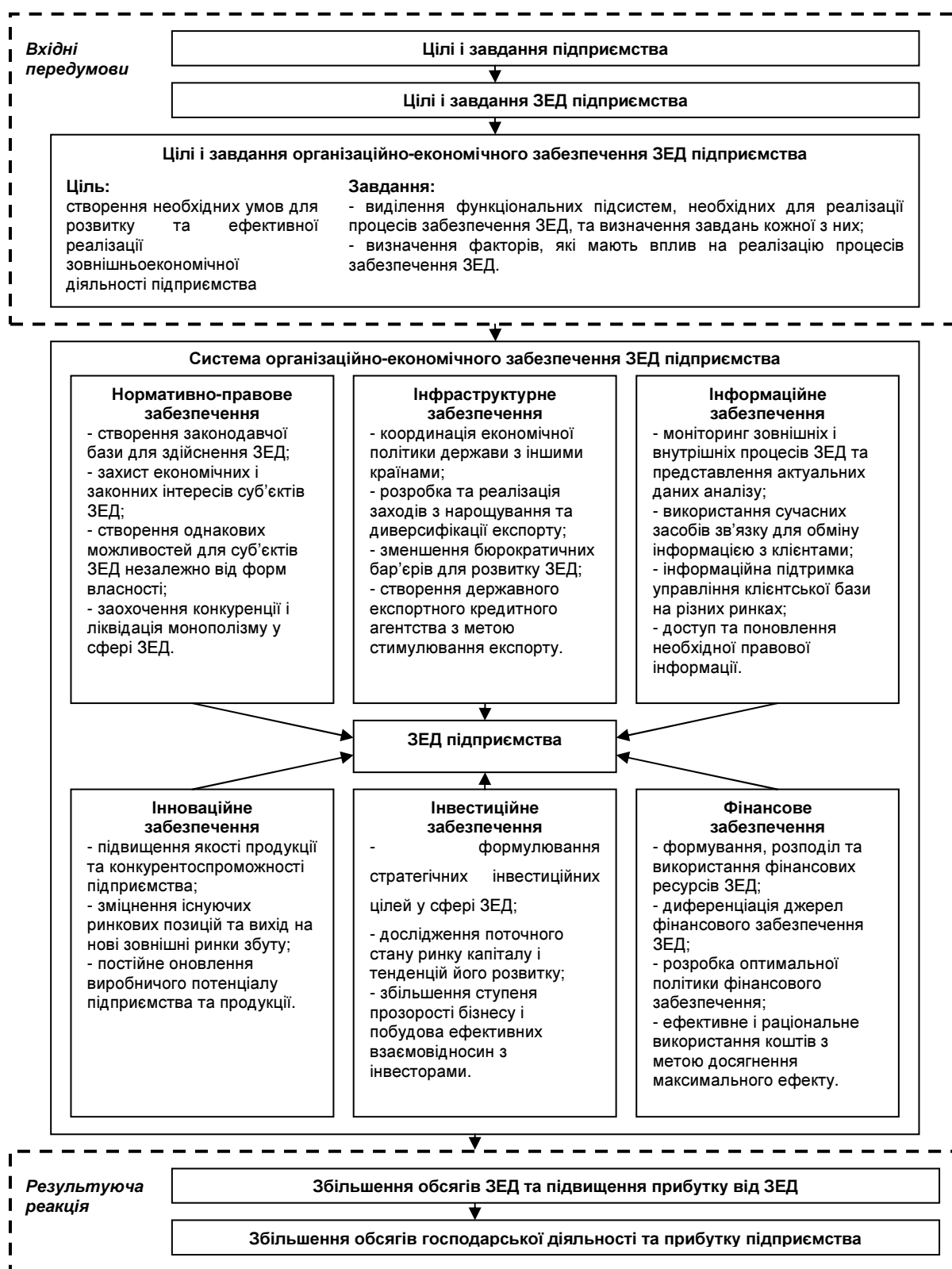

Рис. 1. Система організаційно-економічного забезпечення ЗЕД підприємства.

Таким чином в якості системи організаційно-економічного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємства пропонуємо розглядати комплексну взаємодію підсистем (елементів) організаційного та економічного впливу на зовнішньоекономічну діяльність підприємства, яка реалізується через виконання завдань кожної з цих підсистем, а також через наявні відносини і зв'язки між ними, підпорядкована конкретним цілям та завданням, і яка характеризується єдиною метою – забезпечення ефективної зовнішньоекономічної діяльності, збільшення її обсягів і підвищення прибутку підприємства від ЗЕД.

Висновки з проведеного дослідження. Процес забезпечення ЗЕД підприємства є цілеспрямованою, скоординованою діяльністю щодо впровадження системних заходів, які передбачають створення організаційних, фінансово-економічних, науково-технічних і соціальних засад, а також відповідних напрямів їхньої реалізації завдяки залученню організаційних, фінансових, матеріально-технічних, інформаційних та інтелектуальних ресурсів для підтримки й стимулювання розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємства. Подальші дослідження доцільно спрямувати на удосконалення процесів забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємств.

Бібліографічний список

1. Шилова О.Ю. Інвестиційне забезпечення розвитку підприємства [Електронний ресурс] / О.Ю. Шилова – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vsunu/2012_11_1/Schilova_O.pdf
2. Почерніна Н.В. Державні та ринкові регулятори розвитку інфраструктури зовнішньоекономічної діяльності в Україні [Електронний ресурс] / Н.В. Почерніна. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/SND/Economics/2_pochernina.doc.htm
3. Коваленко І.І. Вступ до системного аналізу : навч. посіб. / Коваленко І.І., Бідюк П.І., Гожий О.П. – Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2004. – 148 с.
4. Лакіза В.В. Організаційно-економічне забезпечення функціонування підприємства / В.В. Лакіза, К.Я. Качмар // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.8. – С. 224-229.
5. Машталір Я.П. Механізм управління зовнішньоекономічною діяльністю машинобудівного підприємства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.04 "Економіка та управління підприємствами (машинобудування)" / Я.П. Машталір. – Хмельницький, 2009. - 23 с.
6. Череп А.В. Організаційно-економічний механізм експортної діяльності підприємства / А.В. Череп, О.Л. Ортинська // Національне господарство України: теорія та практика управління. - 2008. - С. 232-236.
7. Гончаров В.М. Організаційно-економічний механізм підвищення інвестиційної привабливості аграрних підприємств [Електронний ресурс] / В.М. Гончаров, М.М. Білоусова. - Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/VsUNU/2012_11_1/Goncharov.pdf
8. Грішнова О.А. Організаційно-економічний механізм управління інтелектуалізацією трудової діяльності [Електронний ресурс] / О.А. Грішнова, А.В. Василик // Вісник Прикарпатського університету. Економіка. – 2008. – Вип. 6. - Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vpu/Ekon/2008_6/29.pdf

Анотація

У статті здійснено комплексне вивчення основних аспектів формування системи організаційно-економічного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємства. У ході дослідження розроблено систему організаційно-економічного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємства шляхом визначення цілей та завдань функціонування системи, виділення функціональних підсистем та завдань кожної з них. Наведено власне визначення системи організаційно-економічного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємства.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, система, організаційно-економічне забезпечення, функціональні підсистеми, система організаційно-економічного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності.

Аннотация

В статье осуществлено комплексное изучение основных аспектов формирования системы организационно-экономического обеспечения внешнеэкономической деятельности предприятия. В ходе исследования была разработана система организационно-экономического обеспечения внешнеэкономической деятельности предприятия путем определения целей и задач функционирования системы, выделения функциональных подсистем и задач каждой из них. Приведено собственное определение системы организационно-экономического обеспечения внешнеэкономической деятельности предприятия.

Ключевые слова: внешнеэкономическая деятельность, система, организационно-экономическое обеспечение, функциональные подсистемы, система организационно-экономического обеспечения внешнеэкономической деятельности.

Annotation

In the article carried out a comprehensive study of the major aspects of the formation of the system the organizational and economic support for of foreign economic activity enterprise. During the study the system of organizational and economic structure of foreign economic activity of enterprise has been elaborated by defining the goals and objectives of the system, the allocation of functional subsystems and tasks of each of them. An own definition of organizational and economic structure of foreign economic activity of enterprise is outlined.

Key words: foreign economic activity, system, organizational and economic structure, functional subsystems, system of organizational and economic system of foreign economic activity.